

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Catechismvs, Dat is, De Christelijcke leeringhe/ in
maniere van t'samen-sprekinghe tusschen den Meester
ende den Discipel**

Coster, Franciscus

T'Antvverpen, 1607

Vande tveelf hoofd-stucken des Gheloofs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39385

M. Wat doet hy inden hemel?

D. Hy sit ter rechter handt Godts sijns Vaders al-maghtighs/ niet dat Godt de Vader een slinck-ke oft rechte handt heeft (want hy een gheest is) noch oock datter inden hemel stoelen oft bancken zijn/ om op te sitten/ maer hier deur wordt ons te kennen ghegeuen/ dat hem van Godt den Vader een onsprekelijcke eere aen-gheedaen is / ghelijckmen yemandt die-men eeren wilt aen de rechte handt pleeght te stellen/ en deur het sitten/ wordt ons beteeckent dat hy dese glozie / als regeerder/ ende sechter van alle menschen / vastelijck besit/ sonder vreesse van die te verliessen.

M. Wat leert-dy uyt desen artijckel?

D. Ons herte al-tijdt inden hemel te hebben/ ende daer vele deughdelijcke wercken Christo te seyn den/ om met die / als met vele ende costelijcke materien / onse plaetse beter te bereyden / ende schoonder te verciereu.

Het seuenste artijckel.

M. En sal hy nimmermeer uytten hemel weder-om comen?

D. Jae hy / ghelijck ons ghetuyght het seuenste artijckel: Van daer sal hy weder-comen ordeelen de leuende ende de doode.

M. Wanneer sal hy weder-comen?

D. Inden uystersten dagh / als de wereldt deur t'vier vergaen sal.

M. Wanneer sal den uystersten dagh wesen?

D. Dat en weet niemant die leeft / ende Godt heeft dit onbekent laten bliuen / op dat niemant en soude upt-stellen sijn leuen te beteren / ende dat

een peggelijck / t'allen tijden soude bereedt zijn tot den selfsten daghe.

M. Waer-om sal hy weder-om comen ?

D. Om te oordeelen de leuende ende de doode.

M. Wat verstaet ghy hier deur leuende ende doode ?

D. Deur de leuende verstaet-men 1. die op dien tijdt noch sullen leuen / maer dan deur t'ghemeyn vier steruen / ende daer nae weder-om terstondt verrijfen 2. die inde gratie Godts steruen / ende eeuwigelijck sullen inden hemel leuen. Deur de doode worden verstaen 1. Die deur dien tijdt ghestoruen zijn. 2. Die ouer-leden sijn buyten de gratie Godts / ende sullen eeuwelijck inde helle steruen.

M. En wordt niemant gheoordeelt veur desen dagh ?

D. Jae't / een peggelijck wordt gheoordeelt inde selue ure als hy sterft / ende crijght in d'besonderd bonnisse ende sententie om eeuwigelijck saligh oft verdoemt te wesen : Ende hier-om wordt dit oordeel het besonderd oordeel ghenoemt.

M. Waer-om sal Godt dan noch een ghemeyn oordeel houden van alle de menschen , die van d'beginfel des wereldts gheweest zijn , ende nu zijn , oft noch comen sullen ?

D. Om dat de deughden der goede menschen / ende de sonden der quade (oock die sy in't hemelijck ghedaen hebben) deur alle de wereldd bekent worden / ende dat de goede hier deur sonden ge-cert worden / ende de quade beschaemt / ende hier uyt soude allen creatueren blycken de goethepdt ende rechtveerdighepdt Godts.

M. Sal

M. Sal dit oordeel oock vreeselijck wesen?

D. Jaet / ende seer grouwelijck / dat peggelijck mensch binnen sijn leuen bouen alle dingh behoort te vreesen / ende hem daer toe ghereedt te maecten.

M. Waer-om sal't soo vreeselijck wesen?

D. Om vele redenen / maer meesten-deel om dese drij: Ten eersten: Om de conditien des Gechters Christi / die alle dinghen weet / die niet bedroggen en can worden / die rechtveerdigh is ende niemanden en spaert / die al-maghtigh is ende vol-brenght wat hy seght / wien niemandt en can ontloopen. Ten tweeden / om de scherpe rekeninghe die wy sullen moeten gheuen van alle woorden/wercken en gepeysen: midtsgaders oock van alle versuynde deughden en verlozen tyt / de welke rekeninghe soo stranghe sal wesen / datter niet een ijdel woordt ongheordeelt en sal bliuen. Ten derden / om de eeuwich-duerende sententie die daer sal ghegheuen worden ouer de quade/om eeuwelijcken verdoemt te zijn: ende ouer de goede / om eeuwelijcken saligh te wesen / de welke nimmermeer en sal her-roepen worden.

M. Wat vruchte neemt ghy hier uyt?

D. Ons leuen al-soo te leyden / ghelijck wy in't oordeel Godts willen ghevonden worden: want al wat wy doen / spreken / ende peysen / wordt op-gheteekent / ende in onse conscientie gheschreuen / welke Schrifstuere sal claerlijck blijckē veur alle Heylighen ende Engelen soo haest als de siele uytten lichaeme verscheyden sal wesen / ende veur alle creatueren in't uysterste oordeel: ghelijck een schilderje die bedeckt wesende al-mense schildert /

wordt achter-nae ontdeckt / ende van eenen veyghelycken ghelien.

Van het achtste hoofdt-stuck.

M. Seght het achtste hoofdt-stuck.

D. Ick ghelouue inden H. Gheest : dat is / datter een heylighe Gheest is.

M. Wat moet-men ghelouuen vanden heylighen Gheest?

D. Ten eersten / dat hy waerachtigh Godt is / de derde persoon der heyligher Trinituyt. Ten tweeden / dat hy voort-comt vanden Vader / ende van den Sone / ende dat hy euen maghtigh / goedt / wijs / ende eeuwich is als de Vader / ende de Sone / te weten / de selue Godt met hun. Dus moet-men hem oock de selue eere geuen / die-men den Vader ende den Sone schuldigh is.

M. En heeft de heylighe Gheest gheen lichaem?

D. Neen hy / want hy noyt lichaem aen en nam ghelijck Christus de Sone Godts.

M. Waer-om wordt hy dan geschildert ghelijck een duyue?

D. Om dat hy som-tijds hem geopenbaert heeft in de ghedaente van een duyue / om deur de conditie ende natuere der duyue te kennen te gheuen wat hy in ons werckt.

M. Waer-om noemt dy hem heylighen Gheest?

D. Om dat hy een supuer Gheest is / sonder lichaem oft compositie / ende auctor van alle heyligheyd.

M. En

M. En is sulcks oock niet de Vader ende de Sone?

D. Jae hy / maer de heyligheydt / ende heylighe-
maeckinghe wordt den heylighen Geest toe-ghe-
schreuen / om dat hy is de liefde des Vaders / ende
des Soons: ende wt Godts liefde comt alle onse
heyligheydt.

M. Hoe wordt een mensche heyligh gemaect?

D. Als Godt sijn gratie in des mensches siele in-
stoft / waer deur hy hem supuert van alle sonden /
ende verciert met Goddelijcke gauen ende deugh-
den.

M. Wat leert-dy hier uyt?

D. Ons herte al-tijdt supuer houden van sonden /
op dat de H. Geest in ons blijue wonen / want
hy wordt veriaeght oock met een doot-sonde.

Van het neghenste hoofdt-stuck.

M. Wat hebt-dy in d'neghenste hoofdt-stuck?

D. Welcke ende waer de heylighe Kercke is van
Christo in-ghestelt / ende met vele groote priuile-
gien begaest.

M. Ist niet ghenoech in't generael te gheloo-
uen, datter sulcke eene Kercke in der we-
relt is?

D. Neen't: want ghelijck't niet ghenoech en is
in't generael te gheloouen in eenen Christum /
het welck de Joden oock gheloouen: maer wy
moeten geloouen / dat die persoen die Jesus heet /
is Christus / soo moeten wy oock weten / welke
vergaderinghe der menschen is de H. Kercke.

M. Waer-om dat?

D. Om sekerlijck te weten / waer wy die onspre-
kelycke

kelijcke groote priuilegien sullen binden ende ghenieten / die alleenlijck inde H. Kercke te ghenieten ende te binden zijn.

M. Welcke zijn die?

D. Wtter-macten vele ende groote: want in de H. Kercke alleen 1. is te verrijghen vergiffenisse der sonden. 2. is het recht ghebruyck der Sacramenten. 3. is de supuere leeringhe Christi sonder eenigh erreur. 4. is heylighejdt. 5. zijn deughdelijcke ende verdienstighe wercken. 6. is te hopen het eeuwigh leuen: want buyten de H. Kercke en ran niemant saligh zijn / gelijck niemant leuende en bleef buyten de arcke van Noe.

M. Wat is dan de H. Kercke?

D. Een vergaderinghe der Christenen / die onder de gehoorlaemhejt des stadt-houders Christi ende S. Peeters successours d'op-rechte leeringhe Christi belijden.

M. Waer-om seght-dy onder de ghehoorlaemhejdt des stadt-houders Christi, ende S. Peeters successours?

D. Om dat Christus selue dit gheleghet heeft / beuelende S. Peeter ende allen synen naecomelingen sijn lammeren ende sijn schapen / seggende (Joan. in d'leste) voedt mijn lammeren / voedt ende regeert mijn schapen. Alsoo dat Christus niemanden veur sijn lam oft schaep en kent / hy en zij in den schaep-stal / daer S. Peeter / oft sijne successour schaep herder af is.

M. Wie is de successour oft nae-comelingh van S. Peeter?

D. De Paus van Roomen / daer S. Peeter van deser werelt is ouer-leden / dien moeten ghehoorlaem zijn alle Christene menschen / t'zij Coninghen

ninghen oft Keyfers / edel / onedel / man / vrouwe / iongh ende oudt de gheheele wereldd deur.

M. Zijnder gheen teeckenē, om dese Kercke te onder-kennen van andere Kercken oft vergaderinghen?

D. Sy is goedt t' onder-kennen uyt haer hoofdt: te weten den succesſeur van S. Peeter / van welck teecken sy oock gendemt wordt Apostolijcke Kercke / ende niet te min in dit hoofdt-stuck worden ons beschreuen noch drij andere teeckenē.

M. Welck zijn die?

D. Dat sy is een / ende ghemeyn oft Catholijck / ende hepligh.

M. Hoe is sy een?

D. Om dat sy al-waer sy is / het selue ghelooue heeft / de selue Sacramenten uyt-reyckt ende ghebruyckt / den seluen dienst Godts onder-houdt / ende eendzachtelijck eenen Balsooy bekent.

M. Waer om is sy Catholijck oft ghemeyn?

D. Om drij redenen / D'eerste / om dat sy alle natien / staeten / ende conditien van menschen ontfanght / niet soo die Joden deden / alleen de kinderen van Israēl. De tweede / om dat sy de gheheele wereldd deur verbruydt is / niet alleen in een landt / ghelijck de ketterijen plegghen : Ten derden om dat sy t' allen tijden gheweest is : want soo wy gheloouē / soo hebben de Catholijcken al om ghelooft ouer een hondert / twee hondert / drij-hondert iaren / ende al-soo voort op-climende tot Christi tijden.

M. Wat heet ghy dan een Catholijck mensche?

D. Die het ghemeyn ghelooue houdt / dat is / die ghelooft ghelijck de H. Kercke de wereldd deur ende t' allen tijden ghelooft heeft.

M. Waer-om is dese Kercke heyligh? by auon-
tueren om datter gheen sondigh mensche,
maer alleen de recht-veerdighe daer in zijn?

D. Neen / want oock sondighe menschen zijn in
der H. Kercken / ghelijck inde arcke van Noe wa-
ren menschen ende beesten / ende in een net goede
ende quade visschen.

M. Waer-om dan?

D. Ten eersten / om dat niemant in de H. Kere-
ke ontfanghen en wordt hy en moet gheheyligh
zijn / dat is / deur het H. Sacrament des Doop-
sels tot Godts dienst gheconsacreet : ren anderen
om dat alleen in dese Kercke waeraghtighe heyl-
lighheydt is / ende daer buyten gheene.

M. Hoe weet-men dit?

D. Wt de miraekelen / die Godt alleen inde heyl-
lighe Kercke doet / soo tot beuestinghe der recht-
ter leeringhe / soo oock tot ghetuyghenisse van het
goedt ende heyligh leuen sijner uyt-vercozene.

M. En doen de kettters oock gheen mirakelen?

D. Neen-ly / hoe wel sy daer toe heur upterste
beste ghedaen hebben : want Godt en is gheen
ghetuyghe der valscheydt / die de kettters leeren.

M. En ghehooren de ouer-ledene tot de heyl-
ghe Kercke niet?

D. Jae sy / als wy generalijck de H. Kercke ne-
men veur alle die eenighl-sins de lidt-matē Chri-
sti zijn : Maer tot noch toe hebben wy ghespro-
ken vande sienlycke Kercke / die in dese werelddt
leeft.

M. Wie zijn dan inde H. Kercke al-soo gene-
ralijck ghenomen?

D. Inden eersten / alle heylighe Engelen / ende
alle andere heyligen / die nu inde hemel met Chri-
sto

sto regneren : Ten tweeden/ alle ghelooutighe sielen / die noch in't baghevier ghesupuert worden. Ten derden/ alle ghelooutighe / ende ghedoopte Christenen/ bier niet af-ghesmeden en zijn/ oft van selfs uyt-ghelooopen.

M. Wie zijnder buyten ?

D. Ten eersten / alle boose gheesten / ende verdoemde menschen: Ten tweeden/ alle die noyt het Sacrament des doopsels en ontfinghen : Ten derden / alle ketters / ende schismaticijcken : Ten vierden / alle die om heur fouten daer uyt-gheworpen zijn/ ende inden ban ghestelt.

M. Wie heeft maght om een ander in den ban te doen, oft in t verwaten te stellen?

D. De Paus van Roomen heeft dese maght ouer alle de Christenen / ende de Bisschoppen / ende sommige ander Prelaten ouer heur-lieder onderlaeten.

M. Ist een groote straffe in den ban te wesen ?

D. Sonder twyfel me't. Want inden eersten/ die hier in is/ en magh niet den Catholijcken geen ghemeynschap hebben. Ten tweeden/ hy en magh de heylighe Sacramenten niet ontfanghen / oft uyt-deylen. Ten derden / in-dien hy in desen staet comt te steruen / soo en magh hy op de ghewynde aerde niet begrauen worden. Ten lesten/ wordt hy berooft van alle ander goedt datmen inde H. Kercke heeft. Hier uyt can-men lichtelick merken hoe grootelyck dat-men dese straffe behoort te vreesen.

M. Wat profijt heeft men in dese Kercke?

D. Ghemeynschap der heylighen.

M. Wat is dat?

D. Dat wy deelachtigh zijn van alle heylige Sacramen

cramenten / sacrificien / ghebeden / ende andere goede wercken / die inde selue Kercke gheschieden.

M. Hebben wy oock ghemeyschap met de Heylighen die inden hemel zijn, ende met de sielen, die int vaghevier veur haere sonden vol-doen?

D. Jae wy: want de Heylighen des hemels bidden veur ons / ende oock veur de sielen die in't vaghevier lijden: ende onse ghebeden / Missen / ende andere goede wercken zijn oock seer profijtelyck de selue sielen / om heur te verlossen oft te helpen.

M. Zijn wy oock deelachtigh der verdiensten der Heylighen, die nu met Christo inden hemel regneren?

D. Jae wy / by-sonder van haer lijden ende pynen die sy bouen haere sonden hebben verdragen.

M. Hoe vercrijghen wy die?

D. Veur den Af-laet / die ons de stadt-houder Christi mede-deylt.

M. Hoe gheschiedt dit?

D. Int Sacrament der biechten worden ons alle sonden al-soo vergeuen / dat wy versoent worden met Gode / weder-om ghemaecht zijnde kinderen Gods / ende verlost vande pijn der hellen: mazer nochtans bliuen wy ghehouden eenige tijdelijcke pijn te lijden tot eenighe voldoeninghe onser sonden. Als nu den Af-laet comt / die neemt ons dese obligatie af / ende inde plaetse dat wy liiden sonden / werdt Gode ghepresenteert ende van hem ontfanghen het lijden ende de pijn der Heylighen vereenicht met het lijden Christi.

M. Vvat vruchten neemt ghy uyt dit hoofdstuck?

D. Drij: de eerste / gheen dingh op deser werelddt
meer

meer vreesen ende schouwen / dan buyten de heylighe Catholijcke Kercke te zijn. De tweede met grooster begeerten ende deuotie de Af-laten ghenieten / als sy ons gheiont worden. De derde / neerstelijcken veur de gheloouige sielkens bidden.

Van het thiende hoofdt-stuck.

M. VVat wordt ons in't thiende hooft-stuck veur-ghhouden?

D. Dat in der H. Kercken is van Christo maght en authozitept ghelaten alle sonden te vergheuen.

M. VVien heeft hy die maght ghegheuen?

D. Den Pziesteren wettelijcken daer toe gedeputteert.

M. Hoe vergheuen sy de sonden?

D. Veur de Sacramenten / ende by-sonder veur t' Sacrament des Doopsels / all-men eerst inde H. Kercke ontfanghen wordt / ende veur de absolute inder biechten / all-men naer't Doopsel ghesondicht heeft.

M. VVat sonden worden ons vergheuen?

D. Alle sonden / hoe groot en menighvuldigh sy oock zijn : nochtans niet onderschil / dat d'ersonde alleen in't Doopsel vergheuen wordt met alle d'andere / die daer by zijn / inde biechte alle de sonden naer't Doopsel ghedaen.

M. VVat leert-dy in dit hoofdt-stuck?

D. Twee dinghen / d'eerste / nimmermeer wanhopen van Gods genade / want gheen sonden soo groot oft menighvuldigh en zijn / men cause inder H. Kercken vergeuen: d'ander / den Pziesterlijcken staet ceren / den welcken Christus in sijn placste ghestelt heeft / om de sonden te vergheuen.

Van

Van het elfste hoofdt-stuck.

M. Wat ghelooft-dy int xj. hoofdt-stuck.

D. Dat alle menschen die opt gheweest zijn / oft noch comen sullen / ten ionghsten dage sullen weder-om verrijsen / ende in haer eyghen lichaem veur Christo den Ghechter comen sin eeuwichen loon naer tijdelijcke wercken te ontfanghen.

M. Waer-om segh-dy verrijsenisse des vleeschs?

D. Om te kennen te gheuen dat onse sielen onsterffelijck zijn.

M. Waer-om sullen alle menschen met heure lichaem verrijsen?

D. Om dat niet alleen de siele goedt oft quaedt ghedaen heeft / maer oock het lichaem / als der sielen instrument: soo ist van noode / dat niet alleen de siele / maer oock het lichaem ghelooft worde met d'eeuwighe glorie / oft eeuwighe pijn.

M. Hoedanigh sullen de lichaemen zijn?

D. Ni te mael onsterffelijck / maer de lichaemen der rechtveerdighen sullen met vier loffelijcke gauen begaet zijn.

M. Welcke zijn die?

D. Ten eersten sullen sy claerder blincken dan de sonne. Ten anderen, sullen onlijdelijck zijn. 3. En sullen niet swaer zijn / maer licht / ende wackerjom ter-stondt te moghen zijn daer sy willen. Ten vierden / sy sullen subtil zijn / ende sonder eenigh weder-staen oft rebellie / doen al wat de gheest sal uyt-wijzen.

M. Hoedanigh sullen de lichaemen der verdoemde zijn?

D. Dupster ende mis-maecht. 2. seer bequaem om

om alle soorten van pynen te lyden. 3. swaer van ghewichte. 4. houdende haer ghaede gheueghentheden.

M. Wat vrucht nemt-dy uyt dese dinghen?

D. Dat wy in dit leuen ons lichaem niet en behoozen vele toe te gheuen / maer t'selue deur penitentie wel te supueren : Want ghelijck een school die wel gheschuert is claerlijck blinckt / soo sulden de lichaemen claerlijcker blincken ende schijnen / die hier met onghemack ende lyden wel ghepurgert zijn.

Van het twaelfste hoofstuck.

M. Wat hebt-dy in d leste hoofstuck?

D. Dat naer dit leuen is een ander leuen / in alder glozen ende sonder eynde / bereydt den ghenen die hier Godts wille vol-bzenghen.

M. Waer in is de glorie des eeuwighs leuens gheleghen?

D. In d'aen-schouwen ende ghenieten des aenschijns Godts / ende daer nae in de blydtschap die men schept uyt al wat inden hemel is : ten lesten / in d'euwigh besitten van dese ghenoechte / sonder eenighe vzeese die te verliesen oft daer in vermindert te worden.

M. Waer-om is dit hoofstuck het leste?

D. Om dat dit het eynde is van allen dinghen : want Godt heeft alle Engelen ende menschen gesmaecht om het eeuwigh leuen te besitten / ende alle andere creatueren / om de menschen daer toe te helpen.

M. Ghe-

M. Gheloofst-dy oock, datter een helle is, oft een vaghevier?

D. Jaec ick: want dat leert ons die H. Kercke uyt het woordt Godts.

M. Wat is de helle?

D. Het is een plaetse daer de dupuelen ende verdoemde menschen ghepijnicht worden deur hare sonden met onsprekelijke groote toymenten/sonder hope van eenighe versoetinge/ oft van die verlost te worden.

M. Waer-om en heetmen dese pijnen oock geen ceuwigh leuen, aenghesien dat de verdoemde nimmermeer en sullen steruen?

D. Om dat het meer een doodt is/dan een leuen/om de groote toymenten die sy daer lijden.

M. Waer-om en staet de helle oft het vaghevier inde Credo niet?

D. Om dat Gods wille niet en is dat pemandt de pijn der hellen/ oft des vagheviers lijde/ ende een peggelijck can die schouwen/ wilde hy sijn beste daer toe doen.

M. Wie zijn sy, die recht van monde ten hemel varen?

D. 1. De onnoosel kinderckens die naer het doopsel steruen. 2. de Martelare/dat is/die deur de rechtveerdigheyt gedoodt worden. 3. die op deser wereldt volcomelijck deur haere sonden vol-daen hebben/ oft deur haer seluen/ oft deur de applicatie des af-laets.

M. Wie zijn sy die inde helle varen?

D. Alle die met een doodt-sonde van deser wereldt scheidt.

M. Wie gaet dan in t' vaghevier?

D. Alle die in staet van gratten steruē/ maer noch
niet

niet vol-doen en hebben veur haer vergeuene doodelijcke sonden / oft niet gesupuert en zijn van daghelijcksche sonden / de welcke al-daer de ghesette pijn betaelt hebbende / sullen gaen inde eeuwighe salighepdt: want het moet seer schoon blincken / dat eeuwigly blincken sal.

M. Wat leert-dy uyt dit hoofdt-stuck?

D. Al-tijdt ons herte en ooge hebben naer het eeuwigly leuē: want gelijk die deur een rasch-loopende water gaet / wilt hy niet vallen / soo moet hy zijn ooghen niet in t'water / maer op den vasten oever ouer-slaen. Al-soo oock een Christen mēsche wilt hy saligh worden / en magh sijn herte op dese tijdelijcke en verganghelijcke dingen niet stellen / maer dat hebben al-tijdt in d'eeuwigly leuen / ende daer alle sijne werckē ende schatten henen senden.

M. Als de H. Kercke ons yet veur-houdt, dat inde H. Schriftuere niet en staet, moet-men dat oock gheloouen?

D. Jae't / want de H. Kercke is de pilaer en t'fondament der waerhepdt / gelijk S. Pauwels leert 1. Tim. 3. en dat dit heel noodtsakelijck is / blycht ooc hier uyt / dat de ketters selue (die leerē / dat-mē niet en moet gheloouen / dan wat inde H. Schriftuere staet) bedwongē worden vele dinghen te geloouen diemen inde H. Schriftuere niet en vindt.

M. Can-men het Ghelooue wel verliefen?

D. Jae't. M. Waer deur?

D. Deur ketterijē / en alle andere ongeloouigheyt.

M. Verliest hy t'Ghelooue oock, die ghelooft alle t'ghene, dat onse moeder de H. Kercke ghelooft, uyt-ghenomen een artijckel?

D. Jae hy / waer uyt volghet / dat gheene ketters t'Ghelooue en hebben / al ist / dat sy vele artijckelen veur waerachtigh houden.

Van-